

6 Αυγούστου 2016

Συγχύσεις γύρω από τον όρο «Θεοτόκος» και η καθοριστική αντίδραση του Κυρίλλου

Αλεξανδρείας

Ορθοδοξία / Θεοτόκος

Θεώνη Μαρίνου - Μπούρα, Θεολόγος, ΜΑ Θεολογίας

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2asHBLF>]

Ο Μέγας Αθανάσιος το 338 χρησιμοποιεί τον όρο Θεοτόκος στους λόγους του Κατά Αρειανών. Συγκεκριμένα γράφει «το ρηθέν του αρχαγγέλου προς αυτήν την Θεοτόκον... πνεύμα άγιον επελεύσεται επί σε...» (Κατά Αρειανών Λόγος Δ 32 PG 26,472) κι αλλού «και αυτός δε ο Άγγελος δρώμενος ομολογεί απεστάλθαι παρά του δεσπότου, ως επί Ζαχαρίου ο Γαβριήλ, και επί της Θεοτόκου Μαρίας ο αυτός ωμολόγησε» (Κατά Αρειανών Λόγος Γ 35 PG 26,326) Σε άλλο σημείο γράφει «διπλήν είναι την περί του Σωτήρος επαγγελίαν εν αυτή ότι τε αεί Θεός ων και υιός εστί, λόγος ων και απαύγασμα και σοφία του Πατρός, και ότι ύστερον δι' ημάς σάρκα λαβών εκ παρθένου της Θεοτόκου Μαρίας άνθρωπος γέγονε» (Κατά Αρειανών Λόγος Γ 29 PG 26,340).

Και λίγο πιο κάτω γράφει «όθεν και γενομένης της σαρκός εκ της Θεοτόκου Μαρίας, αυτός λέγεται γεγεννήσθαι ο τοις άλλοις γέννησιν εις το είναι παρέχων» (Κατά Αρειανών Λόγος Γ 34 PG 26,342). Παρατηρούμε ότι από τα τέσσερα χωρία στα δύο ο όρος συνδέεται με τον αρχάγγελο Γαβριήλ που μίλησε στη Θεοτόκο στον ευαγγελισμό και στα άλλα δύο ο όρος συνδέεται με τη σάρκα που πήρε ο Χριστός από τη Μαρία. Επομένως, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο όρος Θεοτόκος σχετίζεται με το γεγονός της ενανθρωπήσεως του Θεού Λόγου και το κομβικό σημείο της ενώσεως των δύο φύσεων του Χριστού στον ευαγγελισμό, στη

σύλληψη του Ιησού.

Ο Διόδωρος Ταρσού εκκινώντας από ανορθόδοξη Χριστολογία καταλήγει σε μη αποδοχή του όρου Θεοτόκος. Συγκεκριμένα αναφέρει δύο υιούς, τον Υιό του Θεού και τον υιό της Μαρίας. Ο Υιός του Θεού ενοίκησε στον υιό της Μαρίας και όχι ενανθρώπησε, μάλιστα, όπως γράφει, κάθε φύση μένει στα όριά της, τα θνητά, δηλαδή η Μαρία, θνητόν γεννά, οπότε η Μαρία ως άνθρωπος δεν είναι Θεοτόκος αλλά ανθρωποτόκος. Καταχρηστικά μόνο μπορεί να ονομαστεί Θεοτόκος επειδή στον υιό της κατοίκησε ο Υιός του Θεού (Παπαδοπούλου, Στ., Πατρολογία Β, Παρουσία, Αθήνα 1990, σ. 560). Τη διδασκαλία του Διοδώρου παρέλαβε και διασάφησε ο μαθητής του Θεόδωρος Μοψουεστίας στον οποίο στηρίχτηκε ο Νεστόριος (Παπαδοπούλου, Στ., Πατρολογία Β, Παρουσία, Αθήνα 1990, σ. 561). Ο Θεόδωρος Μοψουεστίας, συνεπής προς την αντίληψή του περί ενοικήσεως και συνάφειας και προσώπου ενώσεως, θεωρεί την Παρθένο Μαρία φυσικά μεν ανθρωποτόκο, συμβατικά ή κατ' αναφοράν δε Θεοτόκο (Παπαδοπούλου, Στ., Πατρολογία Γ, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2010, σ. 287). Συγκρίνοντας τη διδασκαλία του Διοδώρου με εκείνη του Μεγάλου Αθανασίου που προαναφέραμε, παρατηρούμε ότι η αποδοχή ή μη του όρου Θεοτόκος εξαρτάται από τη χριστολογία και εδράζεται στο κομβικό σημείο της σύλληψης του Ιησού και του τι ήταν αυτό που η Μαρία συνέλαβε στον ευαγγελισμό της. Ο μεν Αθανάσιος, αποδεχόμενος το ενιαίο πρόσωπο του Χριστού, ονομάζει τη Μαρία Θεοτόκο αφού Θεό συλλαμβάνει, ο δε Διόδωρος Ταρσού χωρίζοντας το Χριστό σε δύο υιούς αρνείται τον όρο Θεοτόκος και τον δικαιολογεί μόνο καταχρηστικά επειδή στον άνθρωπο υιό μετά τη σύλληψη και γέννηση ενοίκησε ο Υιός Θεού. Γενικεύοντας κάπως θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Θεοτόκος είναι πρόσωπο ενωτικό ενώ ο διχασμός προκαλεί άρνηση και του όρου Θεοτόκος.

Σπουδαίο ρόλο διαδραμάτισε σχετικά με τον όρο Θεοτόκος ο Κύριλλος Αλεξανδρείας. Όταν πληροφορήθηκε ότι ο επίσκοπος Δωρόθεος σε συλλειτουργία του με τον πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Νεστόριο αναθεμάτισε όποιον δεχόταν τη Μαρία, τη μητέρα του Χριστού ως Θεοτόκο και ο Νεστόριος σώπασε και κοινώνησε μαζί του, θεώρησε ότι έπρεπε να αντιδράσει (Αρτέμη, Ειρ., «Σκάνδαλον οικουμενικόν, (PG 77, 41B) η απόρριψη του όρου Θεοτόκος από το Νεστόριο Κωνσταντινουπόλεως και η ανασκευή της διδασκαλίας του από τον Κύριλλο

Αλεξανδρείας,

https://www.academia.edu/1129978/_%CE%A3%CE%BA%CE%AC%CE%BD%CE%B4%CE%B
σ. 3). Σε επιστολή λοιπόν τον προτρέπει να χαρακτηρίσει την αγία Παρθένο Θεοτόκο για να σταματήσει η ταραχή που προκλήθηκε από την απόρριψη του όρου Θεοτόκος για την Παναγία, μέσα στους κόλπους όλης της Εκκλησίας, δηλαδή να

πάψει το «σκάνδαλον οικουμενικόν» (Κυρίλλου, Επιστ. 2-Α Προς Νεστόριον, ΡG 77, 41B). Ο άγιος Κύριλλος, σημειώνει η Ειρήνη Αρτέμη, τονίζει ότι ο Χριστός δεν μπορεί να θεωρείται «θεοφόρος» γιατί η Θεοτόκος κυοφορούσε εκ Πνεύματος από την πρώτη στιγμή της συλλήψεώς της δηλαδή του ευαγγελισμού της και όχι μόνο κατά τη στιγμή του τοκετού ή μετά από αυτόν (Αρτέμη Ειρ., ένθ' ανωτ. σ. 4). Διαπιστώνουμε την οξυδέρκεια του αγίου Κυρίλλου που εντόπισε το συσχετισμό του όρου Θεοτόκος με την εκ Πνεύματος αγίου σύλληψη και τη διασφάλιση της παρθενίας.

[Συνεχίζεται]

<http://bitly.com/2aQe7UR>